

XI

ARVEN

Sandro Botticelli:
Venus' fødsel (udsnit)
(1485).

Det vil være forkert at sige, at Romerriget brød sammen i 476 e.v.t. For den stærkeste del af riget bestod, nemlig den østlige del med centrum i Konstantinopel, der faktisk var den kultur-bærende hovedby for hele den kristne kulturkreds indtil 1000-tallet. Her sad en monark, der godt nok var kristen og tilmed talte græsk, men som indtil tyrkernes erobring af byen i 1453 ikke desto mindre opfattede sig selv som romersk kejser.

Men heller ikke dermed var ideen om Rom slut. På politiske, økonomiske, juridiske, religiøse og mange andre områder levede Rom videre som tankegange, som *historiske strukturer*.

Helt konkret overtog kirken det romerske retssystem og administrative strukturer, hvad der blev videreført helt op til nutidens retspleje med anklager og forsvarer, der i høj grad er afhængig af romerretten.

Mere abstrakt er diskussionen om, hvordan samfundet skal bygges op. Vi plejer at sige, at det moderne demokratiske retssamfund udspringer af en diskussion mellem oplysningsfilosoffer i 1700-tallet, men i virkeligheden byggede Voltaire, Locke, Montesqueiu og alle de andre videre på en diskussion, som fandt sted i antikken. De var specielt vilde med forfatteren Marcus Tullius Cicero, der diskuterede spørgsmål, som hvad en stat er for noget, hvordan rettighed og retfærdighed hænger sammen med staten og hvilken styreform, der er bedst. Det er ikke tilfældigt, at USA's kongres i Washington ligger på *Capitol Hill* (Capitolium var den høj i Rom, hvor borgen lå) eller at den amerikanske kongres' ene kammer hedder *senatet*.

Endelig er der hele tanken om Romerriget: At landenes kreds (orbis terrarum) er samlet i ét rige under én fælles kultur, der sikrer fred og velstand for alle. I middel-

1. Hvorfor er det forkert at sige, at Romerriget gik under i 476 e.v.t.?
2. Hvad er en historisk struktur?
3. Giv tre eksempler på en tankegang, der levede videre efter Roms undergang.
4. Hvorfor mistede arven fra Rom betydning i 1500-tallet og frem?
5. Hvorfor kunne Mussolini godt lide Romerriget?
6. Hvordan ser man på Romerriget i dag?

MENS DU LÆSER

istus. Fra slutnin-
n af 400-tallet.
venna.

alderen ca. 500-1500 var kirken bærer af denne tankegang. Gennem den fælles kirkelige kultur og det fælles latinske sprog levede kirkens mænd i et internationalt fællesskab, der i kraft af pavens overherredømme bredte sig ud over hele den kristne verden. Faktisk har man – og med *man* menes alle mennesker – fra Nordnorge til Syditalien haft samme grundværdier, i forhold til hvem der bestemmer, hvad der er ondt og godt, hvad der sker efter døden og hvilke ritualer man gennemgår i et livsforløb.

I tråd med denne tanke ligger de middelalderlige kejseres idé om deres rige som "Das Heilige Römische Reich Deutscher Nation". Riget er ikke bare helligt, men også romersk – selv om det havde tyngdepunkt i Centraleuropa og ikke Middelhavet. Ordet *kejser* er i sig selv et levn fra romerne: Sådan udtalte de navnet Cæsar.

I slutningen af middelalderen svækkedes kejsermagten imidlertid, og med reformationen i 1500-tallet blev Nordeuropa tabt for den fælles kirke til fordel

for en mere individualistisk tro. Endnu et skud for boven fik den fælleseuropæiske tanke med nationalismen i 1800-tallet, hvor bl.a. den danske præst og nationalistiske chefideolog N.F.S. Grundtvig kritiserede den romerske tradition i skarpe vendinger. Langt hellere burde man ifølge Grundtvig vende sig mod det særegent danske, f.eks. i form af de nordiske guder og myter.

Heller ikke nazisterne i 20'ernes og 30'ernes Tyskland brød sig om det multietniske romerrige. Særligt kritiserede Hitler romerretten, som han mente var anti-germansk. Omvendt syntes de italienske fascistiske leder Benito Mussolini, at en genoplivning af den romerske tanke om middelhavet som *mare nostrum* var en fantastisk idé. Af samme grund blev adskillige monumenter fra romertiden udsat for en ret håndfast restaurering, deriblandt senatsbygningen, og store tavler blev sat op på Roms boulevarder, så 1930'ernes romere kunne overbevise sig om, at italiensk

imperialisme på bekostning af svagere stater var baseret på historiske argumenter og dermed en naturlig ret.

Sporene fra den aggressive fascistiske imperialisme skræmmer helt op til i dag, og de fleste har svært ved at forestille sig dannelsen af nye imperier. Omvendt har man diskuteret, om den Europæiske Union bør bygge på tanken om det fælleseuropæiske som et kristent kulturfællesskab, der jo blev grundlagt i Romeriget og videreudviklet i middelalderen. Disse tanker har primært medvind i Centraleuropa, mens de forties eller afvises i Nordeuropa.

Også i USA inspireres man af det romerske imperium. Efter kommunismens sammenbrud har man ligefrem talt om en *Pax Americana*, hvor verdens supermagt garanterer global fred og velstand, fordi dens militære magt er så overvældende, at ingen tør udfordre den. På den måde gøres alle verdens indbyggere uden for USA til kulturelle og økonomiske provinsboere, der nok har deres eget lokale sprog – f.eks. dansk eller indisk – men samtidigt er flydende i amerikansk engelsk som et *lingua franca*, et globalt sprog ved siden af modersmålet.

Man skal passe på med historiske analogier. Heldigvis er historien alle mands eje. Det vil sige, at enhver har lov til at diskutere og vurdere, hvilke historiske sammenligninger, der er frugtbare, og hvilke der er det rene vrøvl. Også dig.

Men husk lige at gå til kilderne først.

Capitol i Washington D.C. Her mødes den amerikanske kongres.